



Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2014

GAEILGE – ARDLEIBHÉAL – PÁIPÉAR II

(90 marc)

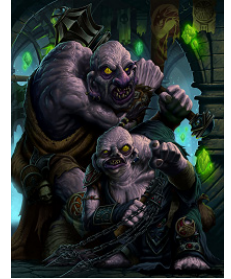
DÉARDAOIN, 5 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.45 go dtí 4.15

Ceist 1. Léigh go cúramach an sliocht athchóirithe seo as an úrscéal **Cailitín le Caitríona Ní Mhurchú** agus freagair **trí cinn** de na ceisteanna a ghabhann leis. Ní mór ceist **amháin** a roghnú as **A** agus ceist **amháin** a roghnú as **B**. Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as **A nó as B**. Ní gá níos mó ná **leathanach** a scríobh. *Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat. (15 mharc)*

Cluichí Cumhachta



Cúlra: Is iad Tuatha Dé Danann na síoga maithe. Tá siad i gcontúirt ó na Fomhóraigh. Is iad na Fomhóraigh na fathaigh ghránna. Bíonn idir Thuatha Dé Danann agus Fomhóraigh ina gcónaí inár measc. Ní aithnímid iad mar bíonn cuma dhaonna orthu. Sióg de Thuatha Dé Danann is ea Rósmáire. Ba í Aoibhneas, Sárdhraoi Thuatha Dé Danann, a máthair. Mharaigh na Fomhóraigh í. Is gnáthpháiste í Rósmáire ar an saol seo. Tá sí ina cónaí lena tuismitheoirí, lena deartháir Ruairí agus lena daideo. Níl bua na draíochta ar a cumas go fóill aici. Deir na síoga maithe léi go gcaithfidh siad na buanna sin a mhúineadh di sa tslí go bhfaighidh sí an lámh in



uachtar ar Chailitín. Sárdhraoi na bhFomhórach is ea Cailitín. Ar an saol seo is gnáthbhuachaill é. Ar ndóigh, ní thugann sé Cailitín air féin. Tá píosa den Lia Fáil ina sheilbh. Is cloch dhraíochta de chuid Thuatha Dé Danann é an Lia Fáil. Sa scéal, éiríonn Rósmáire an-cheanúil ar Chonall, cara nua atá ag a deartháir, Ruairí. Faigheann sí cuireadh ó Chonall dul ar cuairt chuige ina teach.

N.B. Is í Rósmáire atá ag insint an scéil anois.

1. Ba bheag nár thit mo shúile as mo cheann nuair a chonaic mé an teach. Bhí sé cosúil le caisleán. Labhair mé isteach i gcallaire agus sheas mé siar. Bhog na geataí uaim agus shiúil mé isteach. Conall a d'oscail an doras. Chuir sé na múrtha fáilte romham. Bhí mé sásta go raibh sé chomh deas sin liom. Chuamar ag snámh sa linn snámha ar dtús agus ansin d'imríomar peil san uisce. Bhí m'aghaidh tinn ó bheith ag gáire. Ansin bhí cluiche leadóige againn. Nuair a bhí tuirse ag teacht orainn tháinig duine isteach le ceapairí, brioscaí, tae agus sú oráiste. Le linn an bhéile d'imríomar cluiche fichille.
2. 'A Rósmáire,' arsa Conall liom, 'nach ait é nach rabhamar in ann an bua a fháil ar a chéile?' 'Níl iontu ach cluichí,' a dúirt mé leis. 'Nach cuma mura féidir linn an bua a fháil ar a chéile.' 'Imrimis cluiche eile mar sin agus déanaimis iarracht mhór an bua a fháil ar a chéile,' arsa mise ag iarraidh dea-ghíumar a chur air arís. 'Déanaimis sin,' arsa Conall. 'Cad faoi chluiche ríomhaire? Tá cúpla ceann nua agam i mo sheomra.' 'Cinnté,' a d'fhreagair mé, 'cé nach raibh fonn orm cúpla uair an chloig a chaitheamh os comhair ríomhaire. Ní raibh mé cinnte go mbeadh Conall róshásta dá mbeadh an bua agam.'
3. Chuamar go dtí seomra Chonaill. An nóiméad a leag mé cos ar an gcairpéad bhraith mé leoithne ghaoithe, cé nach raibh fuinneog ar oscailt. Bhí na cuirtíní, fiú, ag luascadh. Ansin chuala mé scréach. 'Ar chuala tú é sin, a Chonaill?' 'Cén rud?' 'An scréach sin.' 'Cén scréach? Ní bhacfaimid le cluiche ríomhaire. Tá smaoineamh eile agam,' ar sé agus é fós ag stánadh orm, a shúile ag méadú agus iad ag éirí dorcha. 'Tá seoid agam. Ar mhaith leat í a fheiceáil, a Rósmáire?' 'Um, uh, cinnte, más mian leat í a thaispeáint dom,' a dúirt mé.
4. Thóg Conall amach slabhra órga a bhí faoina t-léine. Bhí eochair bhídeach ar an slabhra. Chuir sé a lámh timpeall ar an eochair go docht. Líonadh an seomra le fuaim uafásach. Is ansin a bhuaill an boladh bréan lofa, a bhí ag teacht ó Chonall, mo shrón. Boladh cait. Má bhíonn boladh cait ó dhuine is comhartha é sin gur Fomhórach é. Níor dhóigh liom gurbh é Conall Conall. Ba é Cailitín é, draoi uilechumhachtach na bhFomhórach.
5. 'Tá tú an-chosúil le do mháthair, a Rósmáire. Iníon le hAoibhneas, Sárdhraoi Thuatha Dé Danann,' arsa Conall go searbhasach liom. 'Is trua liom go bhfuil orm é seo a dhéanamh.' Chas sé timpeall chun an tarraiceáin. Thapaigh mé an deis agus theith mé. Ach osclaíodh an doras i m'aghaidh agus leagadh chun an urláir mé. Rinne Conall gáire. Nuair a d'fhéach mé suas cé a bhí ann ach mo dhaideo agus mo dheartháir, Ruairí.

(Athchóiríodh an buntéacs lena chur in oiriúint don chóras measúnachta gan é a chur i gcead an údair roimh ré.)

Ceisteanna (iad ar cómharc)

A (Buntuisicint)

- (i) (a) Cén fáth nach n-aithnímid Tuatha Dé Danann nó Fomhóraigh ar an saol seo? (**Cúlra**)
(b) Céard í an scil atá le foghlaim fós ag Rósmáire? (**Cúlra**)
- (ii) Luaigh **dhá** rud in **Alt 1** a léiríonn go raibh Rósmáire sona sásta léi féin.
- (iii) Conas a bhí a fhios ag Rósmáire gurbh Fhomhórach é Conall? (**Alt 4**)

B (Léirthuisicint Ghinearálta)

- (i) Luaigh **dhá** thréith a bhaineann le Conall.
I gcás ceann **amháin** de na tréithe, breac síos **dhá** phíosa eolais ón sliocht a léiríonn an tréith sin.
- (ii) Luaigh **dhá** thréith a bhaineann le Rósmáire.
I gcás ceann **amháin** de na tréithe, breac síos **dhá** phíosa eolais ón sliocht a léiríonn an tréith sin.
- (iii) At thaitin an scéal seo leat? Luaigh **dhá** fháth le do fhreagra.

Ceist 2. Freagair **A** nó **B** anseo. Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh. **(15 mharc)**

A

- (i) Ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *ábhair* i gceist ann is atá sa sliocht i **gCeist 1**.
Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.
- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin gcineál sin *ábhair*.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil sa sliocht i **gCeist 1** faoin *ábhar* úd agus a bhfuil faoin *ábhar* céanna sa saothar atá ainmnithe agat.

B

- (i) Maidir le do rogha **ceann amháin** de *na mothúcháin* seo a leanas, ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *mothúcháin* i gceist ann.
Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.
 - (a) Díoltas
 - (b) Trua
 - (c) Uaigneas
 - (d) Grá
 - (e) Fearg
 - (f) Éad
- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin *mothúchán* atá roghnaithe agat.

Nóta: I gcás **A** nó **B** thuas, tá cead agat chomh maith dráma Gaeilge a ainmniú ar ghlac tú páirt ann le linn do chúrsa.

Ceist 3. Léigh an dá dhán athchóirithe thíos: Ligim Orm as *Ar an imeall* le Áine Uí Fhoghlú agus An Capall Béal Dorais *Neamhfhoilsithe* le Pilib Ó Brádaigh. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna a ghabhann leo. Ní mór ceist **amháin** a roghnú as **A** agus ceist **amháin** a roghnú as **B**. Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as **A nó** as **B**. Ní gá níos mó ná **leathanach** a scríobh. *Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat. (15 mharc)*

Ligim Orm	An Capall Béal Dorais
<p>4. Ligim orm gur cuma liom nuair a fhágtar ar lár san imirt mé deirim gur fearr liom suí is féachaint</p> <p>8. is nuair ná hiarrtar amach chun rince mé tarraingim chugam gothaí muiníne ag ligean orm gur cuma liom.</p> <p>12. Luím ar mo leaba fós ag fuireach le mo chéadsearc is rincim go rúnda ar feadh na hoíche leis an té a bhfuil a ainm breactha</p> <p>16. ar chúl mo scátháin. Samhlaím go mb'fhéidir fós go dtiocfaidh cárta Vailintín.</p> <p style="text-align: right;">(sliocht as dán le hÁine Uí Fhoghlú)</p>	<p>4. Sa chúlghairdín de theach leathscoite, i mbruachbhaile mar a bhfuil mé suite, tá seanchapall briste ina pheata tí ag comharsa bhéal dorais liom.</p> <p>8. Thángthas air ar chiumhais na coille, é scaoilte chun fáin ag a úinéir scriosta, agus ar shiúcra na cruinne ní thiocfadh sé chugat, é ag crúbáil an talaimh 's ag seitreach go lag.</p> <p>12. Ach níor cailleadh fear na seifte riamh agus smaoinigh mo chomharsa ar chleas. Ina ghairdín chroch sé scáthán millteach agus mheall sé ón gcapall a shean-fhéinmheas.</p> <p>16. Thréig an capall a fhonn chun uaignis. D'éirigh as an gcrúbáil is an seitreach lag. Itheann is ólann agus snas ar a chraiceann, é chomh sona le Learaí i gcomhlúadar a scáile.</p> <p style="text-align: right;">(le Pilib Ó Brádaigh)</p>
<p style="text-align: center;">Gluais (Ligim Orm)</p> <p>L.1: nuair a fhágtar ar lár (mé): nuair nach roghnaítear mé; nuair nach bpioctar mé</p> <p>L.7: gothaí muiníne: geáitsí féinmhuiníne; geáitsí misnigh; cuma mhisniúil</p> <p>L.10: ag fuireach: ag fanacht: ag feitheamh</p> <p>L.10: céadsearc: grá geal</p>	<p style="text-align: center;">Gluais (An Capall Béal Dorais)</p> <p>L.5: ciumhais: imeall;</p> <p>L.6: scaoilte chun fáin: ligthe ar strae;</p> <p>L.8: ag crúbáil: ag cuimilt an talaimh lena chrúb/chos;</p> <p>L.8: seitreach: glór an chapail;</p> <p>L.9: fear na seifte: fear seiftiúil: fear cliste;</p> <p>L.11: millteach: an-mhór;</p> <p>L.13: thréig: stop sé: d'éirigh sé as;</p> <p>L.16: i gcomhlúadar: in éineacht le;</p> <p>L.16: scáil: scáth i scáthán</p>

(Athchóiríodh na buntéacsanna lena gcur in oiriúint do chuspóirí na measúnachta gan é a chur i gcead na n-údar roimh ré.)

Ceisteanna (iad ar cómharc) A (Buntuisicint)

- (i) (a) Míniú **i do fhocail féin** a bhfuil i gceist ag an bhfile **sna línte 1-4** sa dán *Ligim Orm*.
 (b) Míniú **i do fhocail féin** a bhfuil i gceist ag an bhfile **sna línte 1-4** sa dán *An Capall Béal Dorais*.
- (ii) (a) An gceapann tú go bhfuil an duine atá ag labhairt linn sa dán *Ligim Orm* i ngrá? Luaigh **dhá** fháth.
 (b) Cá bhfios dúinn go bhfuil an capall sa dán *An Capall Béal Dorais* ar fónamh anois? Luaigh **dhá** fháth.
- (iii) Conas a chuir 'fear na seifte' an ruaig ar an uaigneas a bhí ar an gcapall sa dán *An Capall Béal Dorais*?

B (Léirthuisicint Ghinearálta)

- (i) Ar thaitin an dán *An Capall Béal Dorais* leat? Luaigh **dhá** fháth le do fhreagra.
- (ii) Scríobh cuntas gairid ar théama an dáin *Ligim Orm*. Is leor **dhá** phointe eolais faoin téama a lua.
- (iii) Cén saghas duine é an file sa dán *Ligim Orm*? Is leor **dhá** phointe eolais.

Ceist 4. Freagair **A** nó **B** anseo. (Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.)

(15 mharc)

A

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *téama* i gceist ann is atá i do rogha ceann **amháin** den dá dhán i g**Ceist 3** thuas.

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil faoin gcineál sin *téama* sa dán atá ainmnithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file os ár gcomhair é.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil faoin *téama* úd sa dán atá roghnaithe agat as **Ceist 3** agus a bhfuil faoin *téama* céanna sa dán atá ainmnithe agat.

B

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil do rogha ceann **amháin** de na *saghsanna daoine* thíos i gceist ann.

Ní mór teideal an dáin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(a) Duine óg

(b) Duine brónach

(c) Duine draíochtúil

(d) Duine sona

(e) Duine cliste

(f) Duine feargach

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa dán sin faoin *saghas duine* atá roghnaithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file an *saghas duine* sin os ár gcomhair.

Ceist 5. Freagair **A** nó **B** nó **C** anseo thíos. (Ná gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.)

A

D'imir tú cluiche ríomhaire a fuair tú le déanaí. Scríobh litir chuig do chara pinn faoi.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais faoin gcluiche ríomhaire *nó* i dtaobh chúlra an chluiche ríomhaire a d'imir tú
- **dhá** bhuntáiste *nó* **dhá** mhíbhuntáiste a bhaineann leis an gcluiche seo
- cúis **amháin** ar thaitin *nó* nár thaitin an cluiche leat.

B

Thug duine cáiliúil cuairt ar do scoil le déanaí. Scríobh litir chuig do chara faoi.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais faoin duine cáiliúil
- **dhá** phointe eolais faoi na rudaí a tharla an lá ar thug sí/sé cuairt ar an scoil
- moladh **amháin** a bheadh agat don duine cáiliúil sin.

C

Léigh tú cuntas i do nuachtán áitiúil faoi bhanna ceoil nó faoi ghrúpa ceoil.
Scríobh an litir a chuirfeá chuig eagarthóir an nuachtáin sin faoin gcuntas a bhí sa nuachtán.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais faoin mbanna nó faoin ngrúpa a bhí sa chuntas a thaitin leat
- **dhá** phointe eolais **eile** nár luadh sa chuntas faoin mbanna nó faoin ngrúpa
- pointe **amháin** eolais a bhí sa chuntas nár aontaigh tú leis.

Leathanach Bán

Leathanach Bán